

1919
14-19 = 6 db.

Rokkantak Lapja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Pozsony

Ferdinánd bolgár király-utca 5.

Kiadója az
Orsz. Vádigondozó Hivatal
Pozsonyi Intézete

Megjelenik havonta kétszer.

Egyes szám ára 30 fillér.

Előfizetési ár: évenként 6 korona.

Rokkantak ingyen kapják.

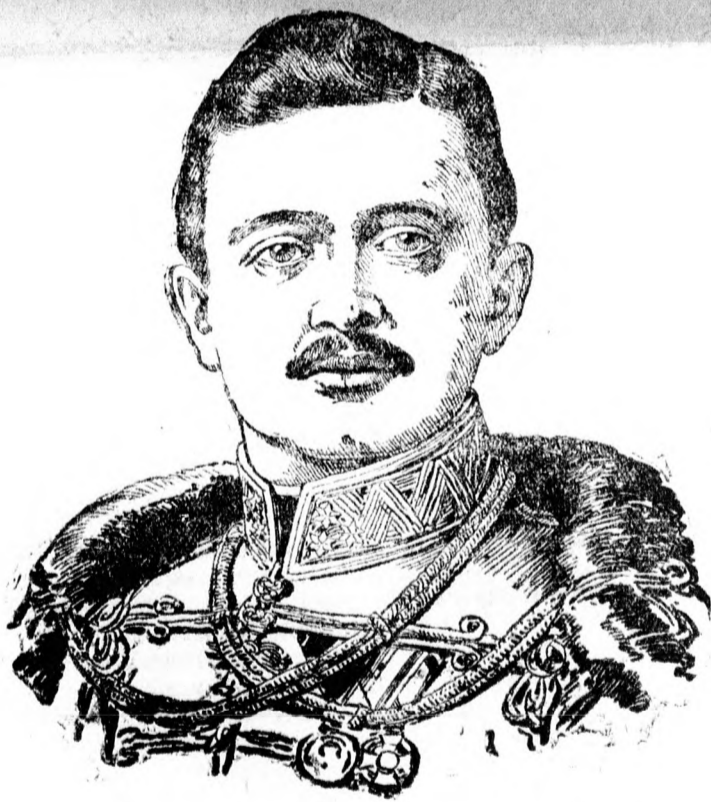
III. évfolyam

POZSONY, 1918. JULIUS 15.

14. szám.

Királylátogatás.

Nagy napra készül Pozsony városa holnap, július 16-án. Több mint másfélszázévi dicsőséges uralkodása alatt először jelenik meg Ő felsége a király az ősi koronázó városban, ott a hol sok felkent elődje fejére a magyar nádor és a hercegprímás tették az apostoli koronát. Nagy napra készülnek a városi, a törvényhatósági közegek, de nagy napra készülnek a rokkantak maguk is. Mert ez látogatás a főképp a rokkantak jegyében történik. Nagyszabású népünnepély van e napon a pozsonyi ligetben a rokkantak javára és hogy a felséges királyi pár éppen ezt a napot választotta ki, ez eléggé bizonyítja azt, hogy mennyire szíven viseli a legelső magyar ember azoknak a sorsát, akik Ő érte, a hazáért és a királyért folytatott dicsőséges háborúban a legnagyobb áldozatokat hozták, akik vérüket adták,

akik testük épségét elveszítették és akik csonkán és bénán bár, de nem lankadó buzgalommal és életörömmel azon igyekeznek, hogy mint a haza és a társadalom hasznos munkásai rendületlenül szembeszálljanak az étellel is, úgy a hogy félelem nélkül szemébe néztek a sötét halálnak.

A királynak eddig kevés ideje volt arra, hogy szeretett népét hazájában keresse fel. Mint az ország legelső katonája ott volt mindig, ahol a leghevesebben tombolt a küzdelem, egyik harcterről a másikra utazott, pusztán megjelenésével és bátorító szavaival lelkesedést keltve mindenütt. Közben pedig, akár egyik frontról a másikra utaztában a vasuti kocsiban, akár Wienben vagy Pesten, vagy rövid pihenőin családja körében a monarchia közügyeit, belügyeit, külügyeit, miniszterek jövését és menését kellett intéznie. Emberfeletti feladat ez bárkinek is, még ha ifjúságának és életerejének oly viruló birtokában van is, mint szeretett IV. Károly királyunk.

Most, hogy orosz, román és szerb ellenségeink le vannak győzve, hogy országunk keleti, délkeleti és déli határain béke honol, hogy az oroszokkal és románokkal immár szerződéses békénk is van, amely határvédelem szempontjából rendkívül fontos területi gyarapodást és igen nevezetes, hosszú időre szóló gazdasági előnyöket is biztosít hazánknak, most, amikor az idejű termésünk, dacára a kedvezőtlen időjárásnak, várakozáson felül jól sikerült, amivel végleg tönkre van téve

Ára 30 fillér.

Mai számunk **6** oldal terjedelemben jelenik meg.

Ára 30 fillér.

ellenségeink azon reménye, hogy kiéheztessen bennünket, most végre fel lehetett egy kissé lélegznie a királynak és nemzetének is. Most ráér a király arra, hogy körülnézzen, hogy mint élnek, mint dolgoznak az emberek itthon? És a mint a harctereken való pusztta megjelenése százszoros bátorságot öntött a lankadást nem ismerő szívekbe, amint ott győzelemről-győzelemre vezette csapatait, úgy biztosra vesszük, hogy itt is, leghűségesebb magyar nemzete kebelén, az ősi koronázó városban való látogatása újból megacélozza inainkat, kiélisíti eszünket, megsokszorozza akaraterőnket, hogy tovább folyjassuk itthon is azt a fontos küzdelmet, amely a háború győzedelmes befejezéséhez vezet. Úgy értesültünk, hogy Pozsony városa után a királyi pár Magyarország egyéb fontosabb és nagyobb városait is meg fogja látogatni és biztosak vagyunk benne, hogy látogatásuk mindenütt azt a lelkesedést fogja kelteni, amely a lovagias és loyális magyar nemzetnek királyához, szent koronájának viselőjéhez való törhetetlen ragaszkodását jelképezi.

Vele jön ifjú hitvese, Zita királynő, a magyar trón várományosának, a bájos Ottó főhercegnek felséges anyja is. A mint a mondavilágban a harc istenét a női báj és varázs istennője kíséri, úgy kíséri a királyt felséges hitvese. Vele együtt, vagy sokszor egyedül is, mint jótékony tündér jár minden helyre, harctéri és városi kórházakba, hogy a szenvedést enyhítse, hogy felszárítsa a nyomor és a fájdalom könyeit, hogy felemelje a csüggedőket. Felső urával együtt különösen érdeklődik az orvosi tudomány legújabb vívmányai és gyógymódjai iránt, sokszor látogatja meg a népkonyhákat és egyéb jótékony intézményeket, jótékony kezével áldást és enyhülést osztva mindenütt. Tudjuk, hogy ő a rokkantakról való gondoskodás nagy nemzeti intézményének, az Országos Hadigondozó Hivatalnak legfőbb védőasszonya. Gondoskodása mindenre kiterjed, a sebesültre és rokkantokra ép úgy, mint az özvegyekre és árvákra, általában mindenkire, akinek ebben a nehéz időben segítségre szüksége van. Itt meg fogja ismerni a felséges fővédőasszony ennek az intézménynek egy nagy részét. Látni fogja a rokkantak kezelését, művégtaggal való ellátását és személyesen fog meggyőződni arról, hogy a csüggedt, életkedvét vesztett rokkant hős, a különböző műhelyekben való szorgalmas tanulás által hogy nyeri vissza életterejét, hogyan lesz ismét a társadalom hasznos tagjává és tudása folytán sokszor jobban kereső, könnyebben megélő emberré, mint amilyen azelőtt volt.

A rokkantak nevében őszinte lelkesedéssel és törhetetlen alattvalói ragaszkodással szívből üdvözljük a felséges királyi párt pozsonyi látogatása alkalmából. Ez az alkalom egy új, mindennél szorosabb kapcsolatot fog létesíteni a király és nemzete, a legfőbb hadúr és rokkant hősei, a felséges asszony és a szenvedők között. Könnyebben és még eredményesebben fogjuk tovább folytatni itthon is a küzdelmet, amely végleg megtöri ellenségeink azon reményét, hogy minket megsemmisítsenek és amely a győzedelmes bekére vezet. A kölcsönös szenvedés forrasztja össze legjobban a szíveket. A király és nemzete is bajban, szenvedésben talált egymásra. Igazi, legszebb gyümölcseit ez a törhetetlen összetartozóság akkor fogja meghozni, ha elkövetkezik végre a miudnyájunk által forrón óhajtott béke áldott korszaka.

Felhívás!

Mindennap újabb és újabb gyűjtés indul meg a rokkantak segélyezésére, más és más cím alatt szolgálja a közönség ugyanazt a célt. Nagy örömmel látjuk mi is az áldozatkésznek ezt a fellendülését, mint annak a csálhatatlan jelét, hogy mindenki belső szükségét érez magában az adakozásra. Felhasználjuk azonban az alkalmat arra, hogy felhívjuk a figyelmet az Országos Hadigondozó Hivatal pozsonyi intézetének rokkantalapjára. Mi érintkezünk legközelebből és leggyakrabban a rokkanttal, mi operáljuk, gyógyítjuk, mi látjuk el a csonkoltakat műlábbal, műkarral, mi tanítjuk új foglalkozásra, tehát mi

ismerjük legjobban a kezdet nehézségeit, mi hozzáunk járunk kisebb-nagyobb panaszainkkal, a melyeket sokszor sürgősen orvosolni kell, hogy existenciájukat, lelki nyugalmaikat megmentjük. Hogy a mi Rokkantalapunk révén az adakozó közönség mennyi jót tett már eddig is a rokkantakkal, azt nehéz volna itt mind felsorolnom, csak utalok röviden a három fontos irányelvre, a melyet az alap kezelésénél szem előtt tartunk. Először a műhelyeinkben valamely mesterséget kitanult rokkantnak beszerezünk mesterségének legfontosabb eszközeit, tehát felszerelést vásárolunk, üzlethelyiséget bérelünk, azt berendezzük: műhelyekbe járó és mesterséget tanuló rokkantjaink közül a szorgalmasakat

pénzbeli jutalmakkal buzdítjuk, stb. — Másodszor a sokgyermekes rokkant feleségét és gyermekeit segélyezzük, míg a megrokkant apa a nálunk tanult mesterségben annyira halad, hogy keresni tud. — Harmadszor rokkanttelepeinken iparkodunk az utókezelés és tanulás idejét megkönnyíteni azzal, hogy szórakozásról, a pihenés óráinak kedvessé tételéről gondoskodunk.

Ezért a célért azt gondoljuk, érdemes áldozatot hozni! Mikor tehát újból rátereljük áldozatkész közönségünk figyelmét kérjük, hogy adakozzon az O. H. pozsonyi intézetének

Rokkantalapjára.
Csáky-iskola, Ferdinánd bolgár király-u. 5.
Dr. Bakay Lajos

Három év a pozsonyi Hadigondozó Intézet életéből.

Irták: Dr. Kerntler Jenő és Nagy Jenő Károly.

Pozsony, 1918. július 11.

A mai napon mult 3 esztendeje annak, hogy az Országos Hadigondozó Hivatal pozsonyi intézete önálló működését a Ferdinánd bolgár király-utcában levő Csáky-iskolában megkezdte és pedig mint a pozsonyi csász. és kir. helyőrségi kórház XVII. osztálya. Később az intézet elvált a helyőrségi kórháztól és eleinte mint „A csonkított és béna katonákat gondozó bizottság” intézménye működött. 1915. őszével a „Rokkantügyi Hivatal Pozsonyi intézete” nevet vette fel, 1917. márc 15-e óta pedig ugyanilyen munkakörrel az „Országos Hadigondozó Hivatal Pozsonyi Intézete” név alatt működik.

Az intézet megalapítása azon országos mozgalomnak az eredménye volt, amelyet gróf Tiszta István volt kormányelnök és gróf Klebelsberg Kuno államtitkár indítottak meg és amelyet jelenleg gróf Teleki Pál, mint az Országos Hadigondozó Hivatal elnöke vezet tovább. A pozsonyi intézet mint állami intézmény az Országos Hadigondozó Hivatal fenhatósága alá tartozik, míg katonai részről a felügyelet jogát a helybeli cs. és kir. katonai parancsnokság gyakorolja.

A háború elején megindult országos mozgalommal kapcsolatban Dr. Bakay Lajos, a pozsonyi egyetem sebészstanára volt az, aki felismerve a rokkantakról való gondoskodás nagy fontosságát, szakemberek — főleg Bejczy Árpád, a fémipari szakiskola igazgatójának — segítségével ezt az intézetet jóformán semmiből megteremtette. Egy pár orvossal és szakemberrel a külföldi viszonyok, különösen a Spitzly-féle wieni intézet, németországi kiállítások stb. alapos tanulmányozása után fáradságot nem ismerő buzgalommal megkezdte azt a munkát, amelynek az eredménye egy olyan intézet, melyet az Országos Hadigondozó Hivatal maga is példaképpen szokott emlegetni. A kezdet nehézségein a pozsonyi intézetet a cs. és kir. katonai parancsnokság segítette át s az intézet azóta is igen sokat köszönhet a cs. és kir. parancsnokság jóindulatú támogatásának.

Az intézet mai működési köréről röviden a következő összefoglalás nyújt tájékoztatást:

A pozsonyi intézetben a rokkantakról való gondoskodásnak csaknem minden módozata megvan.

1. Az utókezelő intézet: a) sebészeti osztály, b) testgyógyászati osztály, c) fogászati laboratórium, d) Röntgen-laboratórium, e) idegvizsgáló ambulatórium.

2. A prothesisműhely, ehhez csatlakozik az: a) orthopéd cipésműhely, b) a kötszerésműhely.

3. A rokkantak ipari és elméleti oktatása. 28 féle ipari tanfolyamon, továbbá az analphabéta, elemi iskolai és ipartanonciskolai tanfolyamon történik.

4. A munkaközvetítő hivatal.

1. Az utókezelő intézetnek

egy 50 ágyas, a mai kor minden igényeinek megfelelő sebészeti barakkja van. Itt nyernek elhelyezést azok az rokkantak, akik még sebészeti beavatkozást igényelnek. Ide kerülnek tehát azok, akik lősérülés folytán csonttörést szenvedtek, de a törés még nem gyógyult teljesen meg, hanem állízület képződött, vagy csontsípolyok támadtak, vagy az összenövés rossz irányban következett be, a kéz és a láb emiatt munkaképtelen. A koponyacsont hiányos összeforradásából származó bajok, csontthiányok pótlása, az agyvelőt nyomó és izgató csontlemezek, hegek eltávolítása, mind itt nyernek elintéztést. A szétlőtt erek és idegek újból való összevarrása, ezáltal a keringés újból való helyreállítása, vagy a bénulás megszüntetése szintén sok esetben szükséges. Igen szép eredményeket érünk el az ellőtt, megsérült inak pótlásával, meghosszabbításával. Meg kell operálni továbbá

azokat az összezsugorodott kéz- és lábizületeket is, amelyek más testgyógyászati eljárással már nem javíthatók.

Az is előfordul, hogy az amputált egyén csonkját nem alkalmas a művégtag viselésére s ezt sebészetileg kell arra alkalmassá tenni, pl. a sebes csonkot bőrrel kell borítani, vagy fájdalmas csontkinövéseket, idegdaganatokat kell belőlük eltávolítani, vagy pedig inaiból és izmaiból olyan hurkot kell formálni, hogy az a művégtagot működésében elősegítse.

Sokszor kell a test különböző részeiből, a kezektől, lábaktól, a koponyából, a gerinc-csatornából golyókat, gránátszilánkokat eltávolítanunk, hogy a test normális működése helyreálljon.

A modern sebészet minden vívmányát felhasználjuk arra, hogy a rokkant testét ismét helyreállítsuk. Különösen hálásak a pótlóműtétek, amelyek segítségével csontot, inat, agyhártyarészleteket tudunk pótolni.

Külön működési területet alkotnak az arc kozmetikus műtétei. Sikerral fedjük az arc lövésrűléseiből keletkezett hiányokat, képzőműtétekkel pótoljuk az orrot, ajkakat, fület. A fogtechnikai műveletek segítségével állkapocs- és inyészletek hiányát tüntetjük el.

A testgyógyászati kezelésnek az a célja, hogy a merev izületeket újból mozgékonyra tegyük. Ez a legkülönbözőbb gépek és szerkezetek segítségével történik. Ezen gépek szerkezeténél két fő-elv az irányadó, az egyik az aktív, a másik a passív mozgás elve. Az elsőnél a beteg maga végzi a szükséges mozdulatokat s vagy a beteg testrésszel, vagy kézierővel hajítja a gépet. A másodiknál az illető végtag nyújtása vagy hajlítása a betegtől függetlenül, tehát reá vonatkozólag passzív, húzás, feszítés, megterhelés stb. segítségével történik. A háború eddigi bő tapasztalata folytán az orvostudomány mindinkább a passív mobilizáló eljárásokat tartja előnyösebbeknek.

A testgyógyászati utókezelés fontos kiegészítő részeit képezik a massage, a hőgőzfürdők, egyéb fürdő- és vizkurák, a galván- és farados árammal való villanyozás, bizonyos igebetegségeknel a magas feszültségű áramok alkalmazása, speciális testgyakorlatok, tornázás és katonai szabadgyakorlatok.

Intézetünk fel van szerelve Zander systemájú gépekkel, továbbá olyan passzív hatású apparátusokkal, melyek már a háború alatt készültek. Ilyenek a Schede-féle, továbbá speciálisan a mi intézetünkben készülő Fischer-féle gépek, amelyek a passzív mozgásra a legalkalmasabbak.

Fogászati laboratoriumunknak nagy jelentősége van a rokkantak szempontjából. Igen nagy azon katonáinknak a száma, akik a háború folyamán állkapocslövést, ennek folytán állsonttörést vagy állkapocshiányt szenvedtek. Az így elszenvedett törés vagy rosszul, vagy pedig egyáltalán nem gyógyul. Az eredmény a legtöbb esetben az, hogy a sérült nem tud harapni, sérülése miatt száját sokszor ki sem tudja nyitni. Sok fáradtság és vesződések szükségesek a rossz irányba terelődött csontvégek kiemelésére, összeforrasztására és a sérültek új fogakkal való ellátására. Mindenféle emelő, elmozdító és formáló gépezet segítségével és olykor a sebész keze szükséges ahhoz, hogy gyógyulást érjünk el, de a szép eredmények száma igazán meglepő. Hány sérültünknel látuk, hogy a sebészi és fogászati kezelés befejezése után első útjuk a fényképszékhöz vezetett, hogy fénykép útján hozzák szeretteik tudomására azt a nagy és előnyös változást, amely külső megjelenésükben bekövetkezett.

A Röntgen-laboratorium nagy és sokoldalú működést fejt ki. Itt állapítjuk meg a lövedék elhelyeződését a testben, a rosszul gyógyult törések féleségeit, a csonkvégek csontkinövéseit, az állkapocs, fogmeder, foggyökerek elváltozását, stb. stb. Röntgenlaboratorium nélkül a rokkantintézet el sem képzelhető.

A jelenlegi háborúban annyira gyakori idegsérülések tették szükségessé az idegambulatorium felállítását, ahol szakértő orvos vizsgálja meg a megsérült ideg állapotát. Villanyárammal állapítják meg, hogy az ideg teljesen át van-e löve, vagy csak egyes rostjai sérültek, avagy csak a lövés utáni heg nyomja az ideg törzsét. Ez a vizsgálat azért fontos, mert eldönti, hogy szükséges-e a bémult kéz, vagy láb megoperálása, vagy pedig egyéb kezelésre (massage-villanyozás) van szükség.

2. A° prothesis- (művégtag-) műhely

szervezése a legnehezebb feladatok közé tartozott. Hazánkban rendkívül nehéz volt megfelelő számú orvosi műszerész összeszedése, mert a számuk béke idejében is elenyészően csekély. A követelmény pedig, amit a műhelyekkel szemben támasztottunk, igen nagy volt. Az a néhány ember, akiket a pozsonyi műhelybe összegyűjthettünk, a legnagyobb igyekezettel végezte munkáját. Beosztottunk hozzájuk rokkantakat is, akik szintén elsajátították a művégtagkészítést, de ahogy szaporodott a műszerészek száma, úgy nőtt hatványozott mértékben az amputáltaké is, annyira, hogy ma is legnagyobb gondunkat az képezi, hogy lehetőleg lépést tudjunk tartani az anyag megnövekedésével s hogy elég művégtagot és orthopäd cipőt gyárthassunk.

Prothesisre szoruló rokkantokról rögtön beérkezésük után mintát veszünk. Igyekeztünk az, hogy a rokkant minél előbb ellátassék azzal a prothesisel, amely munkaképességét visszaadja; az alsó végtag-amputáltak minden esetben nyolc napon belül ellátatnak ideiglenes művégtaggal, végleges műlábukáig átlag hat hónap múlva kapják meg. Az ideiglenes műlábbal ellátottak közül azok, akiknek megélhetése otthonukban biztosítva van, haladéktalanul hazájukba bocsátatnak el és a végleges művégtag elkészültekor annak feladása végett behivatnak. Akiknek nincs megélhetésük, azok oktatásra utaltatnak be.

A pozsonyi intézetnek három esztendő alatt mindenféle fajta művégtagra önálló típusai keletkeztek, amelyek a többi, velünk szövetséges államok intézeteinek típusaival a versenyt kiállják, amint arról bárki a berlini, kölni, konstantinápolyi és legutoljára pedig a pozsonyi kiállításunkon meggyőződhet.

Főelvünk volt mindig, hogy ne gyárilag állítsuk elő a prothesiseket, hanem mindenkinek a testi állapotát, egyéniségét és foglalkozását vegyük számba, és ezek szerint próbáljuk a legelőkeltebbet produkálni. Ezen elvek szerint készülnek nálunk a különféle markolók, felkar- és alkarprothesisek, a sokféle munkaillesztékek, műlábak, láb, lábszár- és combamputáltak számára, továbbá sérvkötők, fűzők, támasztó készülékek, koponyavédők, a kéz és akár bémuláseinál használatos sinek stb.

Orthopäd cipésműhelyünk gyártja a legkülönbözőbb cipőket dongalábra, lólábra, a fagyás által okozott különféle eltorzulásokra, törés folytán beállott rövidülésekre stb.

Egy orvosunk állandón azzal foglalkozik, hogy a rokkantakat művégtagjuk használatára be-tanítsa. Csak akkor engedjük el a művégtagos rokkantat az intézetből, ha teljesen elsajátította a gépeivel való bánásmódot, ha azt megszerette és vele jól tud dolgozni.

3. A rokkantak ipari és elméleti oktatása.

Minden rokkantról elsősorban az orvos határozza meg, hogy mifajta munkára alkalmas az oktatásra való beutaláskor. Ezen orvosi szemponton kívül általában az vezet bennünket elsősorban, hogy a rokkantak oly foglalkozásra utaltassanak be, amelyet jól képesek megtanulni és végezni. Ezért tekintetbe kell vennünk a rokkant intelligenciáját, testi erejét is. Például nem kényszerítünk egy nehéz foglalkozású iparost, akinek jobb felkarja van amputálva, arra, hogy régi mesterségét prothesisel folytassa, mert ha tud is a prothesisel dolgozni, a műhelyben ő épkező munkatársai mellett elmarad a munkában, a régi keresetét elérni nem lesz képes, munkájával és keresetével megelégedve sohasem lesz. Az ilyen nehéz foglalkozású amputáltakat rokon szakmájú, de könnyebb foglalkozásra utalunk, pl. asztalost vagy kőművest ipari rajzolóknak, palélnak képezünk ki.

Tapasztalhattuk, hogy az ipari oktatásban való részvétel rendkívül nagy morális hatással is van a rokkantakra és ezért igyekeztünk, hogy a rokkant rögtön beérkezése után oktatásra utaltassék be és úgy szigorú ellenőrzéssel, mint minden lehető kedvezéssel igyekeztünk őt szorgalomra buzdítani.

A rokkantiskolában kerül előtérre, hogy a rokkant az általa választott mesterség kitanulására alkalmas-e, vagy nem. A rokkantiskolák igazgatója mellé megfelelő számú pályaválasztási szaktanácsadó van felkérve különféle szakmákból. Ezek lebeszélnek a rokkantat oly mesterség tanulásáról, ahol részére megfelelő kereset biztosítva nem lenne

és más megfelelő pályát ajánlanak. Az így beutalt rokkantát átveszi az oktatómester és róla minősítési lapot készít. Ide jegyzi be két hetenkint a rokkantnak oktatásában való előhaladását, a végzett tananyagot. Az oktatáson megjelentek igazoló jegyét aláírásával ellátja és a hiányzókat bejelenti. A hiányzókat hetenkint felelősségre vonatnak elmaradásuk miatt, amikor esetleg a kezelőorvos igazolásával betegségükkel kimenthetik magokat, vagy beigazolják, hogy igazoltan maradtak távol.

A rokkant utókezelése és oktatása együttvéve egy évig tart. Szigorúan kell őket az előrehaladásukban ellenőrizni, mert egy év rövid idő. Természetesen több rokkant van, akinek oktatása egy év alatt, pl. gyakori betegeskedés, vagy egyéb ok miatt be nem fejezhető. Ezeket még egy év letelte előtt katonai felülvizsgálat elé kell vonni. Itt megállapítják, hogy a nevezett katonai szolgáltra alkalmas-e. Ha alkalmas és azonkívül polgári hivatásában keresetképes, akkor azonnal át kell adni illetékes póttestének. Ha pedig rokkant, minden népfelkelési szolgáltra alkalmatlan, vagy pedig ha katonai alkalmasságára való tekintet nélkül polgári keresetképesége csökkent, akkor a felülvizsgálati bizottság visszaadja őket a Hadigondozó Hivatalnak, amely az illetőt saját költségén tartja tovább a rokkantiskolában, míg teljes kiképzését el nem érte.

A pozsonyi rokkantiskolákban 28-féle tanfolyam van, ezenkívül még számos rokkant tanul kint a városban mestereknél és gyárakban. Nálunk főleg gépészeket, lakatosokat, asztalosokat, szűcsöket, szabókat, cipészeket, órásokat, cukrászokat, szijgyártókat, kosárfonókat, cimpfestőket és mázókat, bádogosokat, művégtagkészítőket, azután építőipari rajzot tanulókat képezünk ki. Sok rokkant foglalkoztatunk a pozsonyi intézet legújabb műhelyében, a gyermekjátékműhelyben is és pedig nemcsak munkaterápiái, hanem megélhetési szempontból is. A pozsonyi gyermekjátékműhelynek az utóbbi időben való kifejlődése és a hazai játékgyártásnak tervbe vett szélesebb alapokra való fektetése biztos reményt nyújt arra nézve, hogy ez az iparág számos rokkantunknak szintén igen jó megélhetést fog biztosítani. Az elméleti tanfolyamok közül azelőtt vadőri, vámszedői, kereskedelmi és polgári iskolai tanfolyamot is tartottunk, most azonban csak az elemi, analfabéta-és iparostanonciskolai tanfolyamot tartjuk fenn.

Ha egy rokkant csak egy bizonyos mesterséget akar tanulni, vagy csak egy bizonyos mesterség kitanulására alkalmas, nálunk pedig megfelelő tanfolyam erre nincsen, úgy őt azonnal áthelyezzük oda, ahol megfelelő munkakört képes elsajátítani magának.

Sokan a rokkantak közül mesterségüket abba hagyják és hatósági bizonylatot hoznak, hogy nincsenek a mesterség tanulására reászorulva, mert van vagyonuk. A sürgős és fontos mezőgazdasági munkák hazavonzák őket és azután, ha jönnek a sáros őszi és a téli napok, amikor műlábukkal otthon járni nem igen tudnak, akkor írják az intézetnek egyik levelet a másik után, hogy vegyük őket fel újra, mert most már akarnak valamit tanulni, mert belátják, hogy a rokkantnak legalább is téli mellékfoglalkozásra van szüksége, ha nem is akar kizárólag ebből megélni. Az ilyen rokkantakat ismét felvesszük és azután belőlük lesznek az intézet legszorgalmasabb tanulói.

A kiképzett rokkantak bizonyítványt kapnak képesítésükről, mely bizonyítvány munkakönyv váltására jogosít. A mesterségüket két évi gyakorlat után önállóan is folytathatják. Mihelyt a rokkant otthonában letelepszik és komoly szándékot mutat a tanult mesterségének folytatására, úgy műhelyberendezést és szerszámokat is kap tőlünk.

Közadakozásból a pozsonyi intézetnek 60.000 koronát meghaladó alapja van, amelyet részben a szorgalmas rokkant munkások jutalmazására, részben családjaik segélyezésére vagy műhelyberendezésekre, szerszámok berendezésére fordít. Intézetünk ezirányú működését legjobban megvilágítja egy példa. M. I. mindjárt a háború elején megsebesült úgy, hogy jobb combját töben egészen amputálni kellett. Hozzánk került és művégtagot kapott, de ezzel a régi kőműves foglalkozását folytatni nem volt képes. Új foglalkozásul az órásmesterséget választotta magának. A tanfolyamot el is végezte nálunk kitűnő eredménnyel. Megvettük neki a fenti alaptól az órásműhely felszerelését, azt meste-

rünk beállította városkájának egyik bolt-helyiségébe és a rokkant megkezdte a munkát. Levélben tudósít bennünket, hogy üzlete szépen virágzik.

A felülvizsgálatra vont rokkantak közül nagyon sokat bocsátottak el különösen a régi felülvizsgáló bizottságok hazájukba, anélkül, hogy akár utókezelésben, akár oktatásban részt vettek volna és anélkül, hogy művegtaggal el lettek volna látva. Ezeket a rokkantakat a Hadigondozó Hivatal felkutatja és a katonai hatóság (cs. és kir. katonai parancsnokság) útján a lakóhelyükhöz legközelebb eső intézetbe utalja be. Ilyen rokkantak közül sokan maguktól is jelentkeznek.

A kiképzett rokkantak közül többen súlyos sérülésük folytán nem képesek arra, hogy az életben a szabad versenybe kerüljenek, mert ott hátramaradnak egészséges társaik mögött. Hogy az olyan rokkantokról is gondoskodás történjék, akik polgári mesterségükben annyira megrokkantak, hogy többé elegendő keresetet nem remélhetnek és akik otthonukban semmiféle vagyonnal, házzal nem rendelkeznek, tehát akiknek nagyon nehéz lenne a feltétlenül szükséges műhelytermet és lakóházat előteremteni, azok részére a Hadigondozó Hivatal kereseti telepeket létesített. Ilyen van Kalocsán főleg faipari és Vácztott bőripari, szervezés alatt pedig Törökszentmiklóson egy mezőgazdasági. A kereseti telepen van egy közös munkaterem, ahol mindenki a rokkantságának megfelelő foglalkozását végzi. A műhely kereseti hasznát altruisztikus alapon megosztják. A telepen minden rokkant kap egy lakóházat kis kerttel. Ha megbecsüli magát, úgy néhány év múlva a ház a kerttel együtt saját tulajdonába megy át.

Az életbe kitörékvő rokkantak részére megfelelő állásról a munkaközvetítők gondoskodnak.

Nyilvántartó iroda.

A rokkantokról való gondoskodás gyorsaságát és pontosságát, azt a mindenre kiterjedő figyelmet, amit a rokkant ügyének kezelése megkíván, összpontosítja az intézet nyilvántartása. Az intézet sokoldalú működését, mely kiterjed az utókezelésre, művegtaggyártásra, sebészetre, fogászatra, ideggyógyászatra, oktatásra és munkaközvetítésre, azonkívül a rokkant mindenféle ügyes-bajos dolgainak elintézésére, csak úgy lehetett megoldolni, hogy az intézeti nyilvántartásban teljesen eltörtünk a régi bürokratikus könyvrendszertől és karthotek alapra fektettük azt. Ennek a lényege az, hogy minden rokkantnak van egy számozott thekája, ebben a thekában kezeljük a reávonatkozó összes levelezést, ezen van előjegyezve minden ami vele történni fog és történt. A karthotek lapokon feljegyezve találjuk az összes adatokat, melyek orvosi, tanítási és szociális szempontból, továbbá katonai és statisztikai szempontból egyáltalában szóba jöhetnek. Ez lehetővé teszi az egyes nyilvántartási ágaknak színes lovacskával való megjelölését és ezen belül számozás útján a könnyű és gyors áttekintését, statisztikák és kontrollók gyors keresztülvitelét egyrésztől, míg a karthotek másik szervezete az előjegyzési naptár magán a karthotek lapon minden pillanatban élénken figyelmeztet az elvégzendő teendőkre, úgy, hogy azok a kellő időben végrehajthatók. Lovacskával van a vonatkozó napon előjegyezve: a gipszmintázás, röntgenezés, fényképezés, idegvizsgálat, műtét, felülvizsgálat, szabadságról való bevonulás napja, kiadott felterjesztések és átiratok sürgetésének terminusa, kibocsátás és elbocsátás, valamint az orvosi kontroll napja.

A karthotek lapon rajta van, hogy hol, mikor és milyen árban kapott a rokkant prothesist (művegtagot), hányszor javították azt, a mintázott művegtag mikor kerül szállításra? Hányszor és mennyi időre volt szabadságra, rendszeren volt-e az oktatásban vagy kivonta-e magát többször a kezelés alól? Kik azok, kik nem akarnak tanulni, és szociális ügyüknek rendezését, jövődöbéli elhelyezésüket a társadalmi viszonyok közé nem óhajlják? Ezekre külön figyelmet kell fordítani és időnként szép szóval rábeszélni őket, hogy rokkantságuk miatt ne veszítsék el kedvüket a további élettől és főleg ne adják magukat a téltelenségre és apáthiára.

Ez a karthotek törzse, amit azután kiképezik egész csoportja apró nyilvántartott dolgoknak és kontrollóknak. Az étkezési iga-

zolvány az étkezés, kezelés és oktatás, fürdés stb. ellenőrzésére szolgál. Ezt minden hónapban kicseréljük és megőrizzük a karthotek lapban. A karthoteknek kiegészítésére szolgál még a karthotekrendszer index a lapok felkeresése céljára és a szintén karthotekrendszer előjegyzési naptár, előjegyzési cédulákkal és mozgatható naptárral az előjegyzésre.

Ez a nyilvántartó iroda központja az egész intézetnek, ahonnan az adminisztrációval foglalkozó orvos és tiszt intézi az összes rokkantakra vonatkozó ügyeket. Felveszi és elbocsátja ez embereket, bemutatja az egyes osztályok osztályvezetőinek, a rokkantiskola igazgatójának a hozzájuk tartozókat, gondoskodik azok ellátásáról berendeli azokat, akikre szükség van különféle szempontból. Ügyel, hogy a rokkantak a kellő időben mintázassanak meg és, hogy művegtagjuk a kellő időben legyen kész, irányítja a művegtagműhely munka-beosztását, úgy, hogy a sürgősebb dolgok előbb készüljenek és hogy a szabadságot kapó művegtagja éppen akkorra készüljön el, amikor szabadságról bevonulnak. Felelősségre vonja a kezelésre és oktatásra hanyagul járókat. Gondoskodik, hogy az orvosi előírások pontosan betartassanak. Azonkívül ügyel, hogy az egyévi utókezelés és oktatás letelte előtt a rokkantak felülvizsgáltsanak katonai előírás szerint. Azonkívül felülvizsgálja a távoli csapattestekhez tartozó és beteg rokkantakat. Elvégzi a rokkantakkal való adminisztratív és személyi levelezést. Minden panaszt megvizsgál és azt orvosolni igyekszik. A szabadságok véleményezését csakis a nyilvántartó irodában végzi az osztályvezető főorvos, ügyelve mindig arra, hogy a szabadságolás igazságos legyen és ne ütközzék valami más teendővel, amit nagyon megkönnyít az, hogy minden teendő színes lovacskával van a maga dátumán előjegyezve. Ha a rokkant egy évnél hosszabb időt fog előreláthatólag az intézetben tölteni a műhelyfőnök vagy orvos javaslata szerint a Hivatal költségére való további meghagyását kéri.

Nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az ügyvitelnek ilyen alapra való fektetése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy mi a rokkantjainkat minden irányban gyorsan tudjuk támogatni, hogy a hadigondozás általános követelményeit, utókezelést, művegtaggal való ellátást, az iskolázást és munkaközvetítést minden esetben el tudjuk végezni és úgy csak azokat bocsátjuk véglegesen el hazájukba, akiknek jövődöbéli megélhetéséről és keresetképeségéről gondoskodtunk úgy, hogy rokkantjaink valamilyen azzal a meggyőződéssel hagyják el intézetünket, hogy mindent megtettünk érdekükben, amit csak lehetett és azért nekünk hálásak is.

4. A munkaközvetítés.

Mindazon rokkantakat, akik sérülésük folytán munkaképességük jelentékeny részét elvesztették, nem lehet munka nélkül hagyni azzal, hogy gondoskodjunk megélhetésükről a hadvezetés, illetőleg az állam, hanem arra kell törekedni, hogy őket olyan megfelelő körülményekbe helyezzük el, ahol egyrésztől legelőbb képesek produkálni, másrésztől pedig keresetük révén a maguk és családjuk tisztességes megélhetését biztosítsák. Nagyon fontos a rokkant munkaközvetítők működése azért, mert sok ember ment meg a koldulástól és sok egyébként kihasználatlan erőt állít ismét a megfelelő munkakör megválasztása révén az állam szolgálatába. A Hadigondozó Hivatalnak az ország minden részén van munkaközvetítője. Ezek tartják nyilván a működési területükön élő rokkantakat és gondoskodnak részükre megfelelő állásokról. A munkaközvetítést, amely az állam kötelessége, a katonai hatóságok mindenféle tekintetben támogatják. A honvédelmi m. kir. miniszter úr 14713. eln. 20. a. 1915. számú rendeletével utasította a katonai kórházakat, hogy az apolás alatt levő legényseget oktassák ki arra, hogy ok kezelésük befejezése előtt is mindenféle munkaközvetítési ügyben személyesen vagy írásban forduljanak az Országos Hadigondozó Hivatalhoz Budapestre. A hazájukba elbocsátott rokkantak is vagy a Hivatalhoz vagy a Hivatal azon intézeteihez fordulhatnak, ahol állásközvetítő van. Az intézetek állományában levő rokkantak a 88961/3. 1916. számú honvédelmi miniszteri rendelet értelmében a munkaadónál kötelező bemutatkozás céljából szabadságot kaphatnak és ezen idő alatt napi 2 korona illetményt kap-

nak. Hogy pedig a munkaközvetítők működése minél hathatósabb legyen, azért a felajánlott munkaalalmokról szóló értesítőt kötelesek az összes katonai hatóságok közhírre tenni, feltűnően kiragasztani, hogy az ott megforduló rokkantak azt előlvehassák. A munkaalalmokról közhírre tételén és kiakasztásán kívül a pozsonyi intézetnél a munkaközvetítés ügyének segítségére van az intézet kiadásában megjelenő „Rokkantak Lapja” is, amely az összes megfelelő munkaalalmakat hirdetések alakjában közli.

A honvédelmi magy. kir. miniszter úr 7165. eln. 7/1916. számú rendeletével felhívta az összes szállítóit, hogy azok feltétlenül és állandóan megfelelő számban hadirokkantakat foglalkoztassanak. A munkaközvetítő által állásba helyezett rokkantak részére a gyorsított felülvizsgálati eljárást léptették életbe, mely abból áll, hogy a rokkant mindig a munkaközvetítő szervezet székhelyén működő felülvizsgáló bizottság elé állítandó. A katonai felügyelő különítmények gondoskodnak a felülvizsgálati iratok beszerzéséről és a felülvizsgálattal keresztülviteléről. Ezáltal meggyorsítják az eljárást és nem kell a rokkantnak hónapokig a pötest lábadozó osztágnál várnia, míg reá kerül a sor. Az iratok beszerzéséig a rokkantak szabadságot kaphatnak oly módon, hogy felülvizsgálatra csak a hadkiegészítő parancsnokság hívja be őket, ha irataik együtt vannak.

A rokkant altisztek már a háború tarna alatt is az igazolványos altisztek részére előírt próbaszolgálatra bocsáthatók a 19981-20. a. 1916. számú honvédelmi miniszteri rendelet értelmében.

A hazájukban élő rokkantak munkaközvetítése nem tartozik a katonai hatóságok körébe.

A rokkantak közül nagyon sokan, különösen az altisztek nagy hajlandóságot mutatnak arra, hogy mint továbbszolgálók a katonaságnál maradjanak. Sajnos azonban, a mérték amelynél megtartják őket, olyan szigorú, hogy ez a vágya csak nagyon kevésnek teljesedik be. Katonai üzemek alkalmazzanak bizonyos állásokra rokkantakat, ahol tisztességes megélhetést találnak, ilyenek a katonai kávéházak, bérletek, kaszinók, szolgai vagy katonai üzemű gyárak portási helye stb. Sok rokkantat alkalmaznak most a hadfelszerelési gyárak. Itt gyakran megesik velük az a dolog, hogy a hadiszerű mint rokkant áll be munkába, ott aztán népfelkelési szolgálatra besorozzák és zsoldért kénytelen tovább dolgozni.

Nagyon méltányos lenne, ha az összes katonai szállítók és hadfelszerelési gyárak köteleztetnének, hogy alkalmazottaik bizonyos százaléka most is és békében is rokkant legyen. Gyári üzemek, melyeknél a munkás nincsen annyira kitéve a szabad versenynek, könnyebben juttatják megfelelő keresethez a rokkantot, mint a magányos munkaadók, ahol a munkakör kiesiny, mert kevés az olyan hely, ahol bizonyos fokú rokkantság mellett az illető egészen megfelelő munkát végezhet.

Végezetül álljon itt az Országos Hadigondozó Hivatal Pozsonyi Intézetének forgalma 1915. július 12-től 1918. július 1-ig.

A betegforgalom.

Felvétetett összesen	6206 beteg
Állományban van 1918. július 1-én	717 "
Szabadságon van	155 "
Elbocsátott áthelyezéssel	592 "
Elbocsátott csapatszolgálatra alkalmazva	622 "
Elbocsátott segédszolgálatra alkalmazva	1505 "
Elbocsátott mint rokkant	2615 "
Összesen	5334 beteg

Rokkantiskola.

Műhelyek száma	28
Kiképezetett összesen	731 rokkant,
ezek közül:	
géplakatosesztergályosnak	16 "
szabónak	20 "
órásnak	4 "
borbélynak	19 "
szobafestőnek	5 "
fényképésznek	6 "
szíjgyártónak	16 "
kétszerésznek	1 "
mészárosnak	1 "
mozioperateurnak	2 "

gépkezelőnek	420	rokkant
cipésznek	147	"
asztalosnak	9	"
szűcsnek	12	"
címfestőnek	25	"
kosárfonónak	12	"
cukrászának	4	"
bádogosnak	1	"
kefekötőnek	5	"
villanyserelőnek	3	"
bognárnak	3	"
mesterségét beigazolása alapján folytatni tudta	77	"
1918. július 1-én tanul	343	"

A prothesisműhely termelése 1918. július 1-ig.

Munkaláb	521
műláb	477
műkar	93
alkar	47
kozmetikus kar	4
orth. készülék	295
Skarpagép	194
markoló-készülék	86
rugós markoló	15
radiális sín	238
lúdtalpbetét	27
markoló	18
receptakulum	2
orthopéd cipő	767
ulnaris sín	6
összesen	2796
művégtagra vár	436 rokkant.

Munkaközvetítés.

Elhelyeztetett végleges állásba	525	rokkant
Elhelyeztetett átmeneti munkaalakalomba	428	"
Ezek közül ipari állásba	53	százalék
mezőgazdasági állásba	37	"
közhivatali állásba	10	"
régi lakóhelyére helyezettett el távolabbi vidékre	57	"
régi állásában megmaradt	43	"
új állást kapott	37.5	"
	62.5	"

Záradékol álljon itt, még néhány elbocsátott, jól kereső rokkant mesterembert neve, akik a pozsonyi intézetben tanultak ki és onnan is nyertek elhelyezést:

Órások: A szövegben már említett **Mattyasecz István**, kinek virágzó saját műhelye van otthonában. **Geisbier Jakab**, Strassberg pozsonyi üzletében mint segéd 70 koronát keres hetenként; **Gotthilf Mihály** rokkantnak Bóbel pozsonyi órászületében 60 korona hetifizetése van.

Cipészek: **Sikler Imre** rokkant cipésmester a birói és ügyési egyesület cipésműhelyét vezeti Budapesten. Fizetése havi 500 korona és lakás. **Parkas István** és **Gyurasicz Vince** cipészek a pozsonyi patrongyárban vannak alkalmazva szabad lakással és havi 300 korona fizetéssel.

Gépészek: **Szodoma János**, Pettényi gépgyárában Pozsonyban lakást és heti 150 koronát kap; **Zany József** pozsonyi kábelgyárban napi 12 koronát; **Czuczor Lajos** az érsekújvári bőrgyárban havi 300 korona fizetést és lakást, fűtést és világítást; **Marosy Kálmán** a nagykatái hengergőzmalomnál 350 korona havifizetése, dísznő- és baromfitartása, lakása, fűtése és világítása van; **Görriel Bálint** a pozsonyi állami kórházban 300 korona havi fizetést, lakást és étkezést kap; **Szöke Rudolf** Stomfán szabad lakás mellett 500 korona havi fizetést; **Csaszy Antal** a szenezi Műmalom és Villamossági R.-T.-nél napi 14 koronát; **Gajdos József** a pozsonyi kábelgyárnál napi 10 koronát; **Vladár Albert** Brand és Lhullier gépgyárában napi 12-15 koronát; **Klinkó János** a Hunnia hadfelszerelési gyárban napi 10-16 koronát keresnek.

Ez csak egy rövid szemelvény a kibocsátott rokkantak életéből. Az egyéb műhelyekben kitanult és elhelyezett rokkantak névsorát jövő számunkban folytatjuk.

Mi van a rokkantak kitüntetéseiivel?

Általános és jogos a panasz rokkantjaink körében, hogy legtöbbször azok közül, kik egy végtagjukat vagy más testrészüket elvesztették, még eddig semmiféle kitüntetésben sem részesültek. A pozsonyi Hadigondozó Hivatal már felterjesztette egyszer rokkantjait kitüntetésre, de ezt a kérdést még nem intézték el. A legutóbbi honvéd ellenőrző bizottság ezt az ügyet szintén bevette jelentésébe. Remélhető, hogy a honvédtisztviselőnek ennek a jelentésnek alapján intézkedni fog, hogy a rokkant hősök megkapják az őket megillető látható elismerést. Jellegzetes egy rokkantunk levele, amelyet ez ügyben írt káderjének parancsnokságához és amelyet szó szerint közlünk:

Tekintetes Parancsnokság!

Kérem a tekintetes Parancsnokságot, hogy tessék utána nézni, mi van a nyugdíjammal, mert hogy már ött hónapja vagyok idhőn és még semmit kaptam és aztán úgy vagyok csak idhőn mint aki idhőn leesett a dióáruul, nincs semmi kitüntetés még egy medália se, aki pedig idhőn van annak pedig tele van a mellet. Hát tessék utána nézni.

B. J., rokkant,
Főrev. Pozsony m.

A kalocsai rokkant telep igazgatósága a következő felhívást bocsátotta ki:

Kalocsán az O. H. G. H. támogatásával alapított kalocsai rokkant kereseti telep befejezéséhez közeledvén: felszólítjuk azon józan gondolkozású, szorgalmas, róm. katl. vallású rokkantakat, kik az asztalos - munkában, mészter és kaptárkészítésben, kosár-, kefe- vagy seprűkötésben teljes jártassággal és minél több családtaggal bírnak, hogyha a telep örökös lakói óhajtanak lenni, ebbeli szándékukat a kalocsai rokkantiskola igazgatóságával, az O. H. G. H. intézetének bizonyítványát mellékelve, közöljék.

A két szoba, konyha és kamrából álló 400 négyszögletes kerttel bíró lakóházak már október elsejével az iskola igazgatósága által kiválasztottaknak ingyen és örökösen át fognak adni; kikötvén az igazgatóság magának azt a jogot, hogyha az illető akár hanyagsága, erkölestelensége vagy rendetlen magaviselete által érdemtelenné válik a segélyezésre, hogy az ilyeneket a telep lakói közül eltávolítsa.

Ugy a rokkant, mint annak minden munkabíró családtagjának tisztességes keresete és ez által megélhetése biztosítottatik; valamint a rokkant elhalálása esetén özvegye és gyermekeiről gondoskodás történik és azok továbbra is a telep lakói maradnak.

Az élelmezés és egyéb szükségletekről való olcsóbb ellátást a telepen létesítendő fogasztási szövetkezet fogja lebonyolítani.

Jelentkezni azonnal lehet.

Kalocsa, 1918. július hó 4.

Az igazgatóság megbízásából:

Deák Imre, főtitkár
m. kir. mésztereti felügyelő.

Hirek.

Elöléptetés. A pozsonyi Hadigondozó Intézet művégtagműhelyének művezetője **Boell Ferenc** honvéd őrmester, orvosi műszerész, műmesterré lépett elő. Az előléptetéshez szívből gratulálunk mert olyan embert ért, aki méltán reá szolgált. Boell műszerész ugyanis egyik főmunkatársa volt Bakay professornak az intézet megalapításánál, vele szervezte a művégtagműhelyt, és az intézet ezen nagyfontosságú műhelyét, amely kb. 3000 rokkantunkat látta el eddig művegtaggal, azóta is kiváló szakértelemmel vezeti.

A pozsonyi Hadigondozó Intézet rokkant üdülője. A Rokkantak Lapja mult száma rövid ismertetést közölt üdülőnk és olvasótermünk életéről, közben kimutatást hozva az ezzel kapcsolatos kántin működéséről is. Szükséges volt ennek felállítására, hogy rokkantjainkat a sok kellemetlen utánjárásról megmentsük és számukra lehetővé tegyük, hogy mindenhez a leg-

olcsóbban hozzájuthassanak. Semmi feleslegset nem szereztünk és nem tartunk, de mindennünk van, amire rokkantjainknak csak szükségük lehet: kezive a nyakszegélytől egész a bakancsfűzőig. Legkeresettebb cikkek: a pipák, ezenkívül cigarettapapírból eladtunk 200 csomagot, cigarettahüvelyt 400 skatulyát, tükröket, zsebkéceket, bajuszkefet, patent nadrággombokat, 60 csomag levélpapírt, 50 skatulya cipőkrémet, 80 skatulya cipőfényaszt, sok bakancsfűzőt, irótollat, ceruzát stb. stb. sok mindent. Leszámítva az igazán csekély mennyiségben elfogyasztott kolbász, sajtnemű és szörpök árát, a kiselt cikkek eladásából 1918. július 13-ig 3048 korona 50 fillér folyt be — napi átlagban tehát 110 korona — ami legkézenfekvőbb bizonyossága annak, hogy a rokkantak egy régi vágyát teljesítettük. (M. M.)

A gyermekjáték-műhely új készítményei. Gyermekjáték-tanműhelyünkben újabban ismét igen sok kedves és hasznos játékterv került kivételre. Ezek közé sorakozik a Pozsony című játék is.

Hirtelen el sem tudják képzelni, hogy lehet „Pozsony” játék.

Tudjuk jól, hogy a tanműhely felállításakor már oda tendált, hogy termékei művészeti játékok legyenek, olyanok, amelyek kihasználva a gyermek játékos kedvét, egy füst alatt annak jó izlését is fejlesztik.

Pozsonyi művészeti és műtörténeti szempontból igen értékes város, házakból összeállítható játék pedig volt azelőtt is; miért ne lehetne a kettőt összevonni és készíteni egy olyan város-játékot, amelynek házaai pozsonyi házak.

Az idea a Hadigondozó Hivatal legnagyobb védnökének, Izabella főhercegnő ö királyi fenségének ideája, aminek nyomán Lénárd Imre festőművész, akkor a játéktanműhelybe beosztott e. ö. önk. Sinka László főhadnagy, építész és Somos István hadnagy iparművész, a műhely vezetője kíséretében végigkeresve Pozsonyban a művészileg értékes házakat — azoknak tervét el is készítette.

A terv után a rokkantak nagy kedvvel fogtak a faragáshez, festéshez, úgy hogy rövid idő múlva készen állott a játék arra, hogy szép hozzávaló dobozba helyezve rendeltetési helyére kerüljön. Művészeti értékét csak emeli a hozzá ismerterészként Sinka László főhadnagy által levél formában írt, bájos kis füzetke, amit felhőtt is nagy érdeklődéssel lapozgathat.

A házak készítésével párhuzamosan haladt a figurális játékok készítése is. Ezek nem kevésbé ismertetőek, elkészítésük pedig, — dacára annak, hogy minden karakterizáló, ami a gyermek előtt is felismerhetővé teszi, bennük van igen egyszerű még a rokkantnak is. Van itt bika, bivaly, elefánt, majom, oroszlán, sőt még zsiráf is, amire csodálkozva mondta egyik rokkantunk, hogy ő még ilyet soha nem látott, náluk Árvában nincs, de ha tényleg olyan jól tejjel, megírja az asszonyoknak, hogy vegyen egyet.

Újabban bivalyaink nem nézik tétlenül a falakat, hanem hatalmas kétkerekű talyigába fogva kerülnek kis gazdájukhoz, akik vigyan pattogtatva ostorkájukat, bizonyára hálásan gondolnak a rokkant katonabácsikra, akiknek mind ezt a sok-sok szépet köszönhetik.

S. I. Hogyan kéri a lapot a rokkantak? Abból a számtalan kérésből és levélből, amellyel a rokkantak — akik lapunkat díjmentesen kapják — szerkesztőségünkhöz fordulnak, közöljük a következő érdekes levelet:

Alázattal kérem és fordulok az tekintetes Szerkesztőséghez mivel más rokkant barátom avar beszéltem és az nekem ajálta és én így mertem fel lépni ebe az ügybe hogy kérném az Tekintetes Szerkesztőséget hogy kegyeskedjék nekem megküldeni az rokkant Lapot és minél gyorsabban el fogom várni.

Mély tisztelettel

F. K. S.

hatvannadik gyalogezred rokkantja
Egerlővő, Barsod m.

Köszönetnyilvánítás. Az egyházi zenegyesület nagydíjű karmestere, dr. Kossow Jenő százados a mult héten a júniusi vendégjátékok két magas művészeti színvonalú operaelőadására 50-50 tiszteletjegyet bocsátott a pozsonyi Hadigondozó Intézet rokkantjai rendelkezésére. Az intézet igazgatósága rokkantjai nevében, akik ily módon ritka műveltségben részesültek, ezúton is hálás köszönetét nyilváníttja dr. Kossow Jenő karnagy úrnak.

Köszönetnyilvánítás. A pozsonyi Hadigondozó Intézet rokkant üdülőjére legutóbb a következő adományok folytak be: Freistadt úrtól 2 társasjáték és 5 grammofonlemez, Holi rokkanttól 3 grammofonlemez, Szápáry Ilona grófnőtől 50 korona, Vay bárónőtől 2 magyar könyv. Fogadják a nemeszivű adakozók az intézet vezetőségének hálás köszönetét.

Az egész világ halálozási statisztikáját közli egy amerikai újság, a „New-York Sun”. Szerinte az egész világon egy esztendőben 43.460.000 ember hal meg, amely összegből az egész világra napi 120.000 halálozás esik. Azt is írja az amerikai újság, hogy a háború áldozatai az egész világ halálozásához képest elenyészően csekélyek, amennyiben egy háború halálozatra 22 más haláleset esik. Egy kis kételkedéssel lehet ugyan fogadni ezt is, mint min-

dent, ami a híres „blöff” hazájából jött. Lehet, hogy evvel a statisztikával és különösen az utóbbi megjegyzéssel mesterségesen akarják az amerikaiak között a nem létező harc kedvet szítani.

Lapunk célja a rokkantak szociális boldogulásának, művelődésének előmozdítása. Kérjük mindazokat, akik hazánk rokkantjainak ügyét szívükön viselik, hogy fizessenek elő a lapra, tegyék ezáltal lehetővé a lap fennállítását, legyenek lapunk barátai és munkatársaivá.

Az előfizetési díj egy évre 6 korona.

Szerkesztői üzenetek.

Geley Lajosnak, Törökszentmiklós
Korpás Sámuelnek, Egerlővő

Megyesi Jánosnak, Csongrad és

Simonesik Istvánnak, Alsószerdahely: a lapot küldjük.

K. F.-nek, Dunapentele. Kitüntetését vagy az illetékes póttettétől kell kérni, vagy kérheti tőlünk is, ha nálunk volt állományban. Mi a kérelmet áttesszük az illetékes káderhez.

Sz. J. szakaszvezetőnek Eresi. Ha művelőtagja elromlott, megjavítjuk. Tessék vele a legközelebbi hadigondozó intézet művelőtagműhelyéhez fordulni. A községi vagy városi elöljáróság igazolása alapján erre az utazásra menetlevélre van jogosultsága.

Rokkantak részére a pozsonyi intézetnél felajánlott állások.

Gazdasági és munkafelügyelők.

Dr. Endre Zsigmond, Kiskunfélegyháza (Pestmegye), két felügyelő, szőlőterületnek nappali és éjjeli őrzésére, ételmezés, lakás, havi fizetés megegyezés szerint.

Nyergesújfalusi Cementgyár R.-T., Nyergesújfalú (Esztergommegye), egy pálya-felügyelő, havi 200 korona fizetés, lakás, fűtés és világítás; a m. országos rokkantnyugdíjgyűjtő szabályai szerint lesz nyugdíjra jogosultsága.

Szunyogh Vilmos, Pozsony, egy felügyelő, lakás, teljes ellátás és 60 korona fizetés, nőtlen legyen.

Nyergesújfalusi Cementgyár R.-T., Nyergesújfalú (Esztergommegye), egy felügyelő, havi 200 korona lakás, fűtés és világítás, tíz év után a munkaszerződés szabályai szerint lesz nyugdíjra jogosultsága.

Községi elöljáróság, Balassagyarmat (Nógrádmegye), egy kertészeti felügyelő havi 150 korona fizetéssel.

Gróf Károly Mihály, Sirók (Hevesmegye), egy munkavezető, nőtlen, ellátás, lakás, fűtés, világítás és havi 100 korona, ha nő lakás, évi 1200 korona, 16 hl. szemes élel, 18 m. fa, világítás és 1000 négyszögöl földhasználat, 20 évi szolgálat után végkielégítésre igényt tarthat.

Gépészek.

Steiner József, Budapest, egy géplakatos gépész mellé, lakást kap, lehet családostól is, díjazás érdem szerint.

Morvaszentjánosi uradalom, Morvaszentjános (Pozsonymegye), gépész vagy fűtő, egy bognár és egy kovács, ellátás, fizetés megegyezés szerint.

Ganzel Ignác, Józsa (Pozsonymegye), egy fűtő, esetleg gépész, lakás, 250 korona és teljes ellátás, vagy lakás és 300 korona havi fizetés.

Pöstyén nagyközség villamos telepe, Pöstyén (Nyitramegye), egy Dieselmotor-gépkezelő, havi 300 korona, lakás, fűtés és világítás.

Fővárosi nagy mozgó, Budapest, egy gépkezelő, lehetőleg szerelő, vagy villanyszerelő legyen, fizetése havonta 600 korona, később kaphat lakást is, lehetőleg nő, esetleg nőtlen.

14. Ineze Gábor, Barót (Háromszékmegye), egy vizsgázott stabil gépész, aki a villany világítást is érti, lakás, fűtés, világítás és rendszeres havi fizetés.

Polgárdi kö- és mészipar telepek R.-T., Polgárd (Fejérmegye), négy kazánfűtő, ha begyakorolt fűtő, úgy 8-10 korona, ha kiképezve nincs, úgy 6 korona kezdő fizetés.

Irodai alkalmazások.

Kuffler Albert, Farkashida (Pozsonymegye), egy gazdasági irnok, lehet nő vagy nőtlen, nőnek természetbeni konvenció, nőtlennek ellátás, ezenfelül lakás, fűtés, világítás, készpénzfizetés megállapodás szerint.

Nyögéri körjegyzőség, Nyögér (Vas megye), egy irnok, havi 30 korona fizetés, 10 százalék melléjövdelem, hat középiskola végzése mellett 100 korona anyakönyvi helyettesítési díj és teljes ellátás.

Az Országos Hadigondozó Hivatal Vakok Intézete, Budapest, egy irodatiszt, havi 150 korona fizetés, ellátás és lakás.

Abádszalóki gőzfűrés és gőzmalom R.-T., Abádszalók (Szolnokmegye), egy irodai segédhivatalnok, havi 400 korona, lakás, fűtés, világítás, nőtlen legyen.

Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye, Budapest közellátási bizottság, Budapest, egy irnok, gép- és gyorsírást tudó, fizetés 300-400 koronáig.

Engel Károly, Budapest, két fakturista, havi fizetése 150-200 korona.

Körmöczbányai m. kir. Pénzverő Hivatal, Körmöczbánya, egy kezelő-segédhivatalnok, 1000 korona fizetés, 400 korona személyi pótlékkal, 41 m. tűzifa járandósággal, valamint 320 korona lakpénzzel.

Magyar Waggon- és Gépgyár R.-T., Győr, egy kereskedelmi levelező, fizetés megegyezés szerint.

Csák község, Csák (Temesmegye), egy segédjegyző, 1400 korona törzsfizetés, 240 korona háborús segély, lakbér főjegyzőtől, nagyvásárokból való járlatkezelési segítségért évi 100 korona, lehet nő vagy nőtlen.

Abádszalóki Gőzfűrés és Gőzmalom R.-T., Abádszalók (Szolnokmegye), egy könyvelő, havi 500-600 korona és lakás, fűtés, világítás, lehetőleg nőtlen legyen.

Felsőmagyarországi Egyesült Juh-túrógépek R.-T., Zólyom (Zólyommegye), egy könyvelő, évi 6000-12000 korona fizetéssel.

Honvédelmi Ministerium, Budapest, egy könyvkezelő, fizetése „tovább szolgáló altiszt” szabályszerű kincstári fizetése és ellátása az illetékszabályzat szerint a rokkantsági

ellátás felemelésével, lehet nő vagy nőtlen, egyelőre a fizetése munkapótdíj által egészíthető ki. **Engel Károly**, Budapest, egy könyvelő, havi fizetése 300-500 korona, ez évenként emelkedik, 10 év után nyugdíjra jogosult.

Gazdasági cselédek.

Kiss Antal, Bonyha (Kis-Küküllőmegye), két mezőgazdasági cseléd, konvenció, lakás, fűtés és földhasználat, családostól legyen.

Jakabesits Ernő, Szabadka (Bács-Bodrogmegye), egy béres, lakás, ellátás, mosás és havi 80 korona fizetés.

Dr. Gróf Mirbach Emil, Nagysalló (Barsmegye), husz béres, kap lakást, lehet nő vagy nőtlen, konvenció, készpénzfizetés az ottani viszonyokhoz mérten.

Sprinzl Mór, Pozsony, egy gazdasági cseléd, megegyezés szerinti fizetést kap.

Forster Elek, Felsőszáp (Nógrádmegye), három béres, fizetés évi 120 korona, 400 liter búza, 1400 liter rozs, naponta 1 liter tej, 1800 négyszögöl föld, 80 négyszögöl kert, 5 szekér fa, egy szoba, konyha kamrából álló lakás, sertéstartásra legelő, Nősek legyenek.

Kertészek.

Töry Gusztáv, Budapest, egy kertészségéd, fizetése szabad lakás, ellátás, készpénzfizetés megegyezés szerint.

Bethlen Balázs, Aroklja (Szolnok-Dobokamegye), egy kertész, havi 40 korona fizetést, teljes ellátást, lakást, fűtést világítást kap.

Balázs B., Hugó, Budapest, egy kertész, havi 250 korona fizetés, lakás, világítás, konyhájához zöldszéket és a bruttó termelés 10 százalékát kapja.

Dr. Gróf Mirbach Emil, Nagysalló (Barsmegye), egy kertész, lakás, lehet nő vagy nőtlen, konvenció, készpénzfizetés az ottani viszonyokhoz mérten.

Krausz István, Pozsony, egy konyhakertész, havi 60 korona fizetés és teljes ellátás.

Báró Kemény Anna, Kolozsvár (Kolozsmegye), egy kertészt, megegyezés szerinti fizetéssel.

Zimmermann Gábor, Budapest, egy kertész-házmester, 200-300 korona havonta, lakás és a termény egyrésze.

Jernei Zoltán, Kiskundorozsma (Csongrádmegye), egy konyha- és gyümölcskertészeti vezető, nő kon-

vencióos fizetés, lakást és tűzifa járandóságot kap. Nőtlen ellátást és megegyezés szerinti fizetést.

Kocsisok.

Matta Árpád, Szászhalombatta (Fejérmegye), egy kocsis konvencióos fizetéssel.

Rózsaműmalom, Pöstyén (Nyitramegye), tizenöt kocsis, fizetésük teljes ellátás és havi 90 korona. **Pettén Samu**, Vágújhely (Nyitramegye), két igás kocsis, fizetése teljes ellátás, mosás, lakás és 100 korona havonta.

Wollner Géza, Diószeg (Pozsonymegye), egy kocsis, megegyezés szerinti fizetéssel.

Schusztar Béla, Sámotpuszta (Pozsonymegye), egy parádés kocsis, fizetés megegyezés szerint.

Különlélek.

Irgalmasrend betegápoló intézete, (Pozsonyban), egy asztalos-iparos, aki sekrestyés és ebédlő más teendőket is elvégezné, fizetése havi 60 korona, egy házi szolgáló havi 50 korona és mindkettőjüknek lakás és teljes ellátás, de csak nőtlenek alkalmazhatók.

Ifj. Császár Béla, Körmend (Vas megye), egy asztalos, lakás, teljes ellátás és megegyezés szerinti fizetés.

Grossmann Lipót, Malaczká (Pozsonymegye), egy hengerrovtkoló, egy asztalos és egy vasestergályos, készpénzfizetés megegyezés szerint és teljes ellátás.

Winter Lajos, Pöstyén (Nyitramegye), egy ácsmester, megegyezés szerinti fizetéssel.

Pracsler Antal, Pozsony, egy bognársegéd, napi 6 korona fizetéssel.

Felsőmagyarországi Hétfői Újság, Galgóc (Nitramegye), egy betűszedő, ki a nyomáshoz is ért, természetbeni ellátás és lakás, tudásához mérten 25-45 korona hetenkint.

A fent hirtetett munkaközvetítésekre vonatkozó ügyekben felvilágosítással szolgál **Ujjady Árpád** főhadnagy, a pozsonyi intézet szociális és munkaközvetítő irodájában naponta d. e. 8-12-ig.

